

Medsebojna povezanost glasbenih aktivnosti in spodbudnega družinskega okolja s psihosocialnim razvojem devetošolcev

Povzetek

V raziskavi smo proučevali psihosocialni razvoj devetošolcev z vidika njihovega socialnega statusa v šolskem okolju, osebnostnih socialnih lastnosti in v poznavanju ter uporabi pozitivnih vedenjskih vzorcev v komunikaciji s sošolci in učitelji v povezanosti z glasbenimi aktivnostmi (učenje igranja na glasbeni instrument, petje v pevskem zboru, sodelovanje v instrumentalnih ali plesnih skupinah) ter glasbi naklonjenim družinskim okoljem (otroci pojejo ali obiskujejo glasbene prireditve s starši). V raziskavi je sodelovalo 177 devetošolcev iz naključno izbranih šestih osnovnih šol na Primorskem (OŠ Ciril Kosmač – Piran, OŠ Livada – Izola, OŠ Šmarje pri Kopru, OŠ Branik, OŠ Dobravlje in OŠ Lucija). Rezultati raziskave so potrdili pomembno povezanost med glasbenimi aktivnostmi in glasbenim spodbudnim družinskim okoljem s psihosocialnim razvojem učencev z vidika socialnega statusa v šolskem okolju, osebnostnih socialnih lastnosti in v poznavanju ter uporabi pozitivnih vedenjskih vzorcev v komunikaciji s sošolci in učitelji.

Ključne besede: glasbene dejavnosti, aktivno glasbeno izobraževanje, psihosocialni razvoj, internalizacija vedenjskih vzorcev

The correlation between musical activities and aspects of psychosocial development of year nine pupils

Abstract

In this study we investigated (i) the social status of year 9 pupils in the school environment, (ii) their personal and social characteristics (iii) and knowledge together with the use of positive behavioural patterns in communication with classmates and teachers in correlation with (a) their musical activities and (b) the inclination for music in the family environment. The music activities involved (i) learning a musical instrument, (ii) singing in the choir, and (iii) involvement in instrumental musical groups. While the inclination for music in the family climate has been determined by (i) the frequency of singing with their parents, and (ii) attending musical events. The study involved one hundred and seventy seven (177) pupils from six randomly selected primary schools from the Slovene Littoral (OŠ Ciril Kosmač – Piran, OŠ Livada – Izola, OŠ Šmarje pri Kopru, OŠ Branik, OŠ Dobravlje in OŠ Lucija). The survey results confirm a high correlation between the social status of year nine pupils, personal and social characteristics and the use of positive behavioural patterns in communication with classmates and teachers with musical activities in the school environment and music supportive family environment.

Key words: musical activities, active musical education, psychosocial development, internalisation of behavioural patterns

Uvod

Osebnost je celostni vzorec trajnih značilnosti, po katerih se posamezniki razlikujejo med seboj. Predstavlja vse tiste osebnostne značilnosti, ki prihajajo do izraza v različnih situacijah in časih (Musek, 2005). Izvor in razvoj osebnosti je povezan z različnimi dejavniki: dednostjo, okoljem, samodejavnostjo, socialnim okoljem, izobrazbo, šolskimi spodbudami itd. Pomemben del, ki opredeljuje osebnost, so psihosocialne sposobnosti, spretnosti, navade in veščine oziroma medosebna inteligentnost (Gardner, 1989) ali socialna inteligentnost (Goleman, 1995; Goleman, 2006). Gardner (1989) o medosebni inteligentnosti pravi, da ljudje z visoko medosebno inteligentnostjo učinkovito komunicirajo z drugimi in so v družbi cenjeni ter zavzemajo pomembna mesta. Iz do sedaj povedanega stopnjo psihosocialnega razvoja učencev določajo psihosocialni status devetošolca v šolskem okolju, njegove osebnostne socialne lastnosti in poznavanje ter uporaba pozitivnih vedenjskih vzorcev v komunikaciji s sošolci in učitelji.

Psihosocialne sposobnosti, spretnosti, navade in veščine se oblikujejo s sprejemanjem družbenih norm, pričakovanj in zahtev iz socialnega okolja (socializacija) ob istočasnem razvijanju in uveljavljanju lastnih značilnosti in zmožnosti (individualizacija), kar omogoča učinkovito in ustvarjalno vključevanje posameznika v socialno okolje (Pečjak in Košir, 2002).

Psihosocialni razvoj po Eriksonu poteka po zaporednih razvojnih stopnjah. V posameznem razvojnem obdobju se posameznik sooča s specifičnim načinom delovanja svojega ega na socialno okolje in obratno, kar v njem ustvarja določeno napetost, specifičen konflikt, po Eriksonu psihosocialno krizo. Prve štiri stopnje psihosocialnega razvoja zajemajo zgodnje otroštvo in otroško dobo, peta stopnja pa čas mladostništva. Nadaljevanje psihosocialnega razvoja je razdeljeno na tri stopnje, ki potekajo v obdobju odraslosti in starosti. Najpomembnejši čas psihosocialnega razvoja je doba mladostništva, ker se tedaj dogaja prehod iz otroške v odraslo dobo (Musek in Pečjak, 1995).

Psihosocialne sposobnosti, spretnosti, navade in veščine so pomembno povezane z vsemi življenjskimi področji. Otroci in mladostniki, ki so psihosocialno spretni, ki znajo pravilno ravnati s svojimi čustvi in prepoznavajo čustva drugih ter se nanje ustrezno odzivajo, imajo prednost na vsakem področju življenja, naj bodo to odnosi v družini ali širšem okolju, v šoli, pri športu, pri delu za skupnost ali pri organizacijskih nalogah. Učenci z visoko razvitimi psihosocialnimi spretnostmi imajo tudi več možnosti za srečno in produktivno življenje ter za obvladovanje miselnih navad, ki jim bodo lahko kot odraslim prinesle osebni in poklicni uspeh in s tem višjo kvaliteto življenja (Pečjak in Košir, 2002).

Goleman (1995) razlaga, da je najvišja oblika socialne inteligentnosti spreminjanje odnosov s soljudmi, spreminjanje ne-

zavednega odzivanja v zavedno ter negativnih občutkov v pozitivne. Gre za sposobnost usklajevanja s soljudmi za doseganje obojestranskih koristi ob upoštevanju okoliščin in ob predvidevanju posledic.

Kvaliteta odnosov med vrstniki je pogojena z učinkovitostjo navezovanja stikov z vrstniki, kar pripomore k večji socialni sprejetosti in tudi kvaliteti vrstniških odnosov, kar je povezano z nadaljnjim razvojem socialnih spretnosti (Pečjak in Košir, 2002).

V tretjem triletnju devetletke je že dosežena zgodnja stopnja psihosocialne zrelosti. Razširijo se socialni stiki in odnosi, moralne presoje postajajo zahtevnejše, razvija se smisel za pravično in krivično, pošteno in nepošteno. Vse bolj se kaže tudi usmerjanje k lastnim dosežkom in storilnosti ter produktivnosti (marljivost). Poveča se vpliv vrstnikov, vloga učiteljev in šolskega okolja (Pečjak in Košir, 2002).

V razredu in širšem šolskem okolju je psihosocialni razvoj učenca najbolj opazen v njegovem poznavanju ter uporabi pozitivnih vedenjskih vzorcev v komunikaciji ter odnosih do sošolcev in učiteljev ter v njegovem socialnem statusu v šolskem socialnem okolju (Zupančič in Kavčič, 2007).

*„Glasba človeka oblikuje in plemeniti,
osrečuje, razvija ljubezen ne samo do lepega,
temveč tudi do skupnosti.“
Beethoven*

Psihosocialni razvoj in glasba

Zagovorniki povezanosti glasbe in otrokovega celostnega razvoja so že od nekdaj prepričani, da nas aktivnosti na glasbenih področjih in glasbeno spodbudno družinsko okolje naredijo bolj mnogostranske. Njihovo prepričanje potrjujejo znanstvene raziskave s pedagoške, psihološke in nevrološke znanosti o vplivu glasbe in glasbenih aktivnosti na otrokov razvoj pri nas in na tujem (Campbell, 2004; Čebulc, 2009; Černetič, 2004; Denac, 2002; Habe, 2006; Günther, 1998; Kopačin, 2011; Sicherl-Kafol, 2001; Slosar, 2002; Jaušovec, 2012; Pirtošek, 2011).

Pri pouku glasbene umetnosti, učenju igranja na inštrument ali sodelovanju v drugih glasbenih dejavnostih z izbrano glasbo namerno izzovemo in vodimo raznovrstne psihološke procese, ki delujejo kot močna motivacijska sredstva, ki spodbujajo in intenzivirajo učenčeve dejavnosti ne samo na glasbenem, ampak tudi na drugih področjih, tudi na psihosocialnih. Znanstveni izsledki raziskav potrjujejo pomembno povezanost glasbe, glasbenih dejavnosti in glasbenega okolja s celostnim otrokovim razvojem in njegovo osebnostjo (Campbell, 2004; Čebulc, 2009; Černetič, 2004; Denac, 2002; Habe, 2006; Günther, 1998; Kopačin, 2011; Sicherl-Kafol, 2001; Slosar, 2002).

Slosar (1995) ugotavlja, da je aktivno sodelovanje pri glasbenih

dejavnostih, prizadevanja pri učenju igranja na inštrument, kakovosten glasbeni pouk in glasbi naklonjeno okolje pomembno povezano z razvojem učenčeve čustvene stabilnosti, ustvarjalnosti, socialnosti, ekstra/introvertiranosti, psihomotorike, zbranosti in usmerjene pozornosti, motivacije, samozvesti in samopodobe, uspešnosti učenja, inteligentnosti in logičnega mišljenja.

Z usvajanjem vrednot glasbene kulture in delovnih navad pri skupinskih ali individualnih glasbenih aktivnostih si učenci oblikujejo raven glasbene in splošne kulture, ki pomembno sooblikujejo psihosocialni razvoj (Oblak, 1995).

Erik Erikson (1968), predstavnik psihosocialne teorije otrokovega razvoja, izhaja v svojem konceptu razlage otrokovega psihičnega razvoja iz Freudove psihoanalitične koncepcije. Po njegovem mora otrok tudi na glasbenem področju dobiti zaupanje vase. Če bo zaupal v svoje glasbene sposobnosti, jih bo voljan tudi razvijati in se aktivno vključevati v glasbene dejavnosti. Glasba mora pomeniti otroku sredstvo zadovoljstva in potrjevanja. Naloga okolja (starši, vrtec, šola) je, da spodbuja otrokovo naravno nagnjenje do glasbe in ga usmerja, pri tem pa mora upoštevati estetske (izvajanje, poslušanje izbranih skladb) in moralne kriterije (odnos do glasbe, spoštovanje glasbenega izražanja drugih, odnos do glasbil).

Humanistična teorija postavlja kot vzvod otrokovega psihičnega razvoja otrokovo osebnost, njegove potrebe in cilje. Osnovna potreba osebnosti je možnost izražanja, predstavljanja in dokazovanja, osnovni cilj pa je afirmacija in doseganje zadovoljivega statusa v družbi. Po humanističnem pojmovanju je otrokova osebnost po naravi pozitivna. Negativne osebnostne značilnosti posameznih otrok (destruktivnost, okrutnost, zloba) so po mnenju Maslowa (začetnik humanistične teorije) samo otrokovi protesti proti onemogočanju zadovoljevanja osnovnih potreb.

Najpomembnejši prispevek humanistične psihologije je poudarjanje otrokove osebnosti z vsemi potrebami in cilji (Maslow, 1962). Te otrokove osebnostne lastnosti pa moramo upoštevati tudi pri glasbenih aktivnostih.

Maslow (1962) je mnenja, da si otrok z umetnostjo pridobi najgloblje izkušnje, zato je predlagal, da bi morala biti umetnostna vzgoja temelj učenja. Po njegovem mnenju glasba najbolj prispeva k procesu osebnostne rasti, zato bi morala imeti osrednje mesto v humanistično zastavljenem vzgojno-izobraževalnem procesu. Klasični glasbi velikih mojstrov pripisuje izredno moč, ki lahko ustvari vizije »drugih svetov ali drugih nivojev življenja«.

Cilj in namen raziskave

Temeljni cilj raziskave je ugotoviti povezanost glasbenih aktivnosti ter glasbi naklonjenim družinskim okoljem s psihosoci-

alnim razvojem devetošolcev z vidikov njihovega socialnega statusa v šolskem okolju, osebnostnih socialnih lastnosti in v poznavanju ter uporabi pozitivnih vedenjskih vzorcev v komunikaciji s sošolci in učitelji.

V skupino učencev, ki so aktivni na glasbenem področju, smo uvrstili učence, ki izpolnjujejo vsaj enega od kriterijev: učenje igranja na glasbeni inštrument, petje v pevskem zboru, sodelovanje v inštrumentalnih ali plesnih skupinah v osnovni ali glasbeni šoli ali pa zunaj nje.

Kot glasbeno spodbudno družinsko okolje smo ocenili okolje, kjer otroci pojejo ali obiskujejo glasbene prireditve s starši. Žal pa smo morali zaradi omejitve dolžine članka nekatere neodvisne spremenljivke, ki smo jih v raziskavi statistično obdelali, izpustiti ali združevati. Tako bomo v članku kot spodbudno glasbeno družinsko okolje upoštevali okolje, kjer anketiranci s svojimi starši obiskujejo glasbene prireditve.

Hipoteze raziskovanja

Hipoteze smo postavili na osnovi dosedanjih vedenj o psihosocialnem razvoju učencev, teoretičnih predvidevanj in lastnih izkušenj:

- H1.: Učenci, ki so aktivni na glasbenem področju, imajo v razredu višji socialni status in humane osebnostne socialne lastnosti v primerjavi z učenci, ki se z glasbenimi dejavnostmi ne ukvarjajo.
- H2.: Učenci, ki so glasbeno aktivni, bolje poznajo in pogosteje v družbi uporabljajo pozitivne vedenjske vzorce v primerjavi z učenci, ki se z glasbenimi dejavnostmi ne ukvarjajo.
- H3.: Učenci, ki živijo v ugodnem glasbenem družinskem okolju, si oblikujejo več pozitivnih vedenjskih vzorcev v primerjavi z učenci, ki ne živijo v glasbeno spodbudnem družinskem okolju.

Spremenljivke

Neodvisne spremenljivke:

- učenje igranja na glasbeni inštrument;
- petje v pevskem zboru;
- sodelovanje v inštrumentalnih skupinah;
- sodelovanje v plesnih skupinah;
- glasbeno spodbudno družinsko okolje.

Odvisne spremenljivke:

- socialni status učencev v razredu;
- osebnostne socialne lastnosti;
- poznavanje in uporaba pozitivnih vedenjskih vzorcev.

Priprava, sestava in opis merskih instrumentov

Podatke o učenju igranja na glasbeni inštrument, o petju v pevskem zboru, o sodelovanju v inštrumentalnih in plesnih skupi-

nah ter o petju in obiskovanju glasbenih prireditev s starši smo zbrali z anketnim vprašalnikom, na katerega je odgovorilo 177 devetošolcev šestih osnovnih šol na Primorskem.

Glasbeno spodbudno družinsko okolje smo definirali s pogostostjo petja s starši in obiskovanjem glasbenih prireditev s člani družine. Podatke o tem smo zbrali z anketnim vprašalnikom, na katerega je odgovorilo 177 devetošolcev šestih osnovnih šol na Primorskem.

Podatke o socialnem statusu učencev (vodja skupine, izločen iz skupine, neopazen), o njihovih osebnostnih socialnih lastnostih (povezovalec, čustven, ohranja odnose, razdiralen, zadržan, individualist) in o njihovih vedenjskih vzorcih (uporablja ali ne uporablja temeljna načela vljudnega pogovarjanja) so nam pod šifro posredovali učitelji testirancev z nominalno oceno.

Statistična obdelava podatkov

Zbrane podatke smo statistično obdelali z računalniškim program SPSS.

Pridobljene podatke smo predstavili z opisnimi statistikami in preverili bivariatno oziroma multivariatno povezanost spremenljivk. Opravili smo χ^2 preizkus, pri čemer smo po potrebi upoštevali Yatesov popravek pri izračunu χ^2 statistike. Na podlagi izračunane vrednosti χ^2 statistike smo izračunali tudi Pearsonov koeficient kontingence.

Razlike in povezave smo statistično ugotavljali med naslednjimi skupinami:

- med učenci, ki so aktivni na glasbenem področju in vrstniki, ki niso vključeni v glasbene dejavnosti,
- med učenci, ki živijo v ugodnem glasbenem družinskem okolju in tistimi, ki ne.

Vzorec

V vzorec smo zajeli 177 devetošolcev naključno izbranih šestih osnovnih šol na Primorskem (OŠ Ciril Kosmač Pirana, OŠ Livada Izole, OŠ Šmarje pri Kopru, OŠ Branik, OŠ Dobravljice in OŠ Lucija.)

102 učencev ali 57,6 % na glasbenem področju ni aktivnih, 75 učencev ali 42,4 % pa je na glasbenih področjih dejavnih.

V spodnji tabeli je prikazano absolutno število učencev in % delež od 75 glasbeno aktivnih učencev glede na učenje igranja na glasbeni inštrument, petje v pevskem zboru, sodelovanje v instrumentalnih in plesnih skupinah.

Iz Tabele 1 je razvidno, da se dobra polovica glasbeno aktivnih učencev uči igranja na inštrument, nekaj več jih poje v pevskem zboru, 11 jih sodeluje v instrumentalnih, 10 pa v plesnih skupinah. Večina glasbeno aktivnih učencev sodeluje v večih glasbenih dejavnostih.

Iz pridobljenih podatkov smo tudi razbrali, da se dobra polovica formalno glasbeno izobražuje že šest ali sedem let.

Glasbeno družinsko okolje

Kot glasbeno spodbudno družinsko okolje smo ocenili okolje, kjer otroci pojejo s starši in/ali obiskujejo glasbene prireditve s starši. Iz podatkov, ki smo jih zbrali z anketnim vprašalnikom, smo ugotovili, da s starši poje 77 učencev ali 43,5 %, 98 učencev ali 55,4 % pa doma ni nikoli pelo (2 učenca ali 1,1 % na vprašanje nista odgovorila); s starši je obiskovalo glasbene prireditve 62 učencev ali 35 %, 112 učencev ali 63,3 % pa ne (3 učenci ali 1,7 % na vprašanje ni odgovorilo).

Petje s starši

V Tabeli 2 je prikazano absolutno število in % delež učencev, ki pogosto, redko ali nikoli ne poje s starši.

Glasbena dejavnost	N	%
Učenje igranja na glasbeni inštrument	38	50,7
Petje v pevskem zboru	43	57,3
Sodelovanje v instrumentalni skupini	11	14,6
Sodelovanje v plesni skupini	10	13,3

Tabela 1 | Absolutno število učencev in % delež od 75 glasbeno aktivnih učencev glede na glasbeno dejavnost.

	N	%
Prepevanje s starši	Pogosto	36
	Redko	41
	Nikoli	98
	Skupaj	175
Manjkajoče vrednosti	2	1,1
Skupaj	177	100,0

Tabela 2 | Absolutno število in % delež učencev, ki pogosto, redko ali nikoli ne poje s starši

Iz Tabele 2 razberemo, da več kot polovica anketirancev (55,4 %) doma ne prepeva s starši, 23,2 % pa le redko. Le 20,3 % vprašanih je odgovorilo, da doma pogosto prepevajo s starši. Dva anketiranca na vprašanje nista odgovorila.

Obiskovanje glasbenih prireditev s starši

Obiskovanje glasbenih prireditev s starši je pomemben pokazatelj glasbeno spodbudnega družinskega okolja. Menimo, da starši, ki obiskujejo glasbene prireditve z otroki, otroke tudi spodbujajo, da obiskujejo in aktivno sodelujejo tudi v drugih glasbenih dejavnostih.

V Tabeli 3 je prikazano absolutno število in % delež učencev, ki pogosto, redko ali nikoli ne obiskuje glasbenih prireditev s starši.

Iz Tabele 3 lahko razberemo, da le manjše število sodelujočih v raziskavi obiskuje s starši glasbene prireditve. 112 ali 63,3 % vprašanih s starši ne hodi na nobeno glasbeno prireditev, 37 ali 20,9 % pa le redko.

Rezultati in interpretacija

Temeljni cilj raziskave je ugotoviti povezanost med glasbenimi aktivnostmi ter glasbi naklonjenim družinskim okoljem s psihosocialnim razvojem devetošolcev z vidikov njihovih socialnih statusov v šolskem okolju, osebnostnih socialnih lastnosti in v poznavanju ter uporabi pozitivnih vedenjskih vzorcev v komunikaciji s sošolci in učitelji.

Povezanost socialnega statusa v skupini ter socialnega vedenja učencev z njihovo glasbeno aktivnostjo

V skupino učencev, ki so aktivni na glasbenem področju, smo uvrstili učence, ki izpolnjujejo vsaj enega od navedenih kriterijev: učenje igranja na glasbeni inštrument, petje v pevskem zboru, sodelovanje v inštrumentalnih ali plesnih skupinah v osnovni ali glasbeni šoli ali pa zunaj nje.

V Tabeli 4 je prikazana razlika v socialnem statusu v razredu (vodja skupine, izločen iz skupine, neopazen) in osebnostnimi socialnimi lastnostmi med učenci, ki so na glasbenem področju aktivni in tistimi, ki se z glasbo ne ukvarjajo. Prikazana je tudi stopnja statistične pomembnosti s Pearsonovim χ^2 – Yatesov popravek in popravljenim Pearsonovim koeficientom kontingence.

	N	%
Obiskovanje glasbenih prireditev s starši	Da	25
	Redko	37
	Ne	112
	Skupaj	174
Manjkajoče vrednosti	3	1,7
Skupaj	177	100,0

Tabela 3 | Absolutno število in % delež učencev, ki pogosto, redko ali nikoli ne obiskuje glasbenih prireditev s starši

Socialno vedenje (status v skupini)					
		Vodja skupine	Povezovalec, čustven, ohranja odnose	Razdiralen, izločen iz skupine zadržan, neopazen individualist	Skupaj
Ukvarjanje z glasbo	Ne	3	49	50	102
	Da	24	48	3	75
	Skupaj	27	97	53	177
Pearsonov χ^2 - Yatesov popravek (st. pomembnosti)					51,556 (0,000)
Pearsonov koeficient kontingence					0,475
Popravljeni koeficient kontingence					0,627

Tabela 4 | Socialni status in socialno vedenje devetošolcev glede na ukvarjanje z glasbo

Iz tabele je razvidna pomembna povezanost med obema spremenljivkama (popravljeni koeficient kontingence je 0,627 in statistična pomembnost 0,000). Rezultati raziskave torej potrjujejo, da je med anketiranci, ki se z glasbo ne ukvarjajo, pomembno več razdiralnih otrok, izključenih iz skupine vrstnikov, zadržanih in neopaženih ter individualistov (50 devetošolcev ali 28,2 % delež vzorca) v primerjavi s skupino učencev, ki so aktivni na glasbenem področju (3 oziroma 1,7 % delež vzorca).

Povezanost socialnih vedenjskih vzorcev učencev z njihovo glasbeno aktivnostjo

V skupino učencev, ki so aktivni na glasbenem področju, smo uvrstili učence, ki izpolnjujejo vsaj enega od navedenih kriterijev: učenje igranja na glasbeni inštrument, petje v pevskem zboru, sodelovanje v instrumentalnih ali plesnih skupinah v osnovni ali glasbeni šoli ali pa zunaj nje.

V Tabeli 5 je prikazana razlika v socialnih vedenjskih vzorcih

med učenci, ki so na glasbenem področju aktivni in tistimi, ki se z glasbo ne ukvarjajo. Prikazana je tudi stopnja statistične pomembnosti s Pearsonov χ^2 - Yatesov popravek in popravljenim Pearsonovim koeficientom kontingence.

V Tabeli 5 so prikazane razlike v socialnih vedenjskih vzorcih med glasbeno aktivnimi in glasbeno neaktivnimi devetošolci. Rezultati so statistično pomembni (popravljeni koeficient kontingence je 0,511, stopnja pomembnosti pa 0,000). V skupini devetošolcev, ki se z glasbo aktivno ukvarjajo, je pomembno večji delež tistih (56 oziroma 31,6 % delež vseh anketirancev), ki poznajo in dosledno uporabljajo temeljna načela vljudnega pogovarjanja.

Predvidevamo, da si učenci pri glasbenih aktivnostih, ki se dogajajo v skupinah ali potekajo v obliki individualnega glasbenega učenja, oblikujejo pozitivne vedenjske vzorce.

Rezultate analize kontingence potrjujejo tudi rezultati diskriminantne analize.

		Vedenjski vzorci			
		Pozna temeljna načela vljudnega pogovarjanja	Pozna temeljna načela vljudnega pogovarjanja, a jih še ne uporablja dosledno	Pozna in dosledno uporablja temeljna načela vljudnega pogovarjanja	Skupaj
Ukvarjanje z glasbo	Ne	28	40	34	102
	Da	3	15	57	75
	Skupaj	31	55	91	177
Pearsonov χ^2 - Yatesov popravek (st. pomembnosti)					31,286 (0,000)
Pearsonov koeficient kontingence					0,387
Popravljeni koeficient kontingence					0,511

Tabela 5 | Socialni vedenjski vzorci devetošolcev glede na ukvarjanje z glasbo

		Predvidena aktivnost			
		Ne	Da	Skupaj	
Dejanska aktivnost	Število učencev	Ne	94	7	101
		Da	2	73	75
	%	Ne	93,1	6,9	100,0
		Da	2,7	97,3	100,0

Opomba: 94,9% razvrstitev učencev glede na dejansko glasbeno aktivnost je skladnih z razvrstitvijo na osnovi diskriminantne funkcije glasbene aktivnosti.

Tabela 6 | Klasifikacija rezultatov diskriminantne analize

Na podlagi Wilkinsove Lambda statistike lahko pri zanemarljivi stopnji tveganja (stopnja pomembnosti je 0,000) zavrtnemo ničelno domnevo o enakosti povprečnih vrednosti (primerjava vseh povprečij hkrati) med dvema skupinama učencev oziroma sprejmemo sklep, da so vedenjski vzorci odvisni od aktivnosti na glasbenem področju.

Vrednost Wilksove Lambde 0,293 kaže, da je aktivnost na glasbenem področju prispevala 70,7 % k diskriminiranju skupin oziroma 29,3 % preizkušenih kazalnikov vedenjskih vzorcev ni prispevalo k pojasnjevanju razlik med skupinama.

Glede na klasifikacijo rezultatov diskriminantne analize lahko z gotovostjo trdimo, da so med skupinama učencev pomembne razlike v uporabi vedenjskih vzorcev. Skupini se v povprečju razlikujeta v 94,9 % omenjenih lastnosti (6,9 %, učencev, ki niso aktivni na glasbenem področju, je namreč prekoračilo interseksijsko linijo v desno, 2,7 % skupine, ki so na glasbenem področju aktivni, pa v levo). To pomeni, da so med učenci, ki na glasbenem področju niso aktivni, glede na vedenjske vzorce večje individualne razlike kot pri učencih, ki so na glasbenem področju aktivni.

Na podlagi rezultatov diskriminante analize lahko potrdimo, da si učenci, ki so aktivni na področjih, povezanih z glasbo (igranje v inštrumentalnih skupinah, formalno glasbeno izobraževanje, pevski zbor, ples v plesnih skupinah), oblikujejo ustreznejše vedenjske vzorce v primerjavi s tistimi, ki ne sodelujejo na nobenem od navedenih področjih.

Povezanost socialnih vedenjskih vzorcev učencev z glasbeno družinsko klimo

Kot glasbeno spodbudno družinsko okolje smo ocenili okolje, ki izpolnjuje vsaj enega od kriterijev:

- starši z otroci doma pojejo;
- starši z otroci obiskujejo glasbene prireditve.

Zaradi omejitve dolžine članka bomo prikazali le rezultate statistično obdelanih podatkov z analizo o povezanosti socialnih vedenjskih vzorcev z obiskovanjem glasbenih prireditev s starši.

V Tabeli 7 je prikazana razlika v socialnih vedenjskih vzorcih med učenci, ki so s starši obiskovali glasbene prireditve, in tistimi, ki s starši glasbenih prireditev niso obiskali. Prikazana je tudi stopnja statistične pomembnosti s Pearsonovim χ^2 - Yatesov popravek in popravljenim Pearsonovim koeficientom kontingence.

		Obiskujem glasbene prireditve s starši		
		Ne	Da	Skupaj
Vedenjski vzorci	Pozna temeljna načela vljudnega pogovarjanja	25	5	30
	Pozna temeljna načela vljudnega pogovarjanja, a jih še ne uporablja dosledno	37	17	54
	Pozna in dosledno uporablja temeljna načela vljudnega pogovarjanja	50	40	90
Skupaj		112	62	174
Pearsonov χ^2 - Yatesov popravek (st. pomembnosti)				6,834 (0,017)
Pearsonov koeficient kontingence				0,194
Popravljeni koeficient kontingence				0,256

Tabela 7 | Vedenjski vzorci glede na obiskovanje glasbenih prireditev s starši

Odvisna variabla	Koeficient	T-statistika	Stopnja pomembnosti (dvostranska)
Vedenjski vzorci	0,340	4,77	0,000

Tabela 8 | Strukturni koeficienti diskriminantne funkcije glasbenega okolja

Rezultati analize kontingence potrjujejo, da je med devetošolci, ki živijo v glasbi naklonjeni družini, večji delež učencev, ki poznajo in dosledno uporabljajo temeljna načela vljudnega pogovarjanja v primerjavi s skupino učencev, ki s svojimi starši ne pojejo in ne obiskujejo glasbenih prireditev.

Na podlagi analize kontingence je v Tabeli 7 razvidno (popravljeni koeficient kontingence znaša 0,256), da je povezanost med ugodno družinsko klimo in vedenjskimi vzorci devetošolcev statistično pomembna pri stopnji pomembnosti 0,017, vendar relativno šibka.

Rezultate analize kontingence potrjuje tudi diskriminantna analiza.

Na podlagi Wilkinsove Lambda statistike (0,812) lahko pri zanemarljivi stopnji tveganja (stopnja pomembnosti je 0,000) zavrremo ničelno domnevo o enakosti povprečnih vrednosti med skupinama učencev oziroma sprejmemo sklep, da je razvoj pozitivnih vedenjskih vzorcev povezan z glasbi naklonjenim družinskim okoljem.

Vrednosti Wilksove Lambde 0,812 pa tudi kaže, da je družinska klima prispevala le 18,8 % k diskriminiranju skupin oziroma 81,2 % preizkušenih kazalnikov vedenjskih vzorcev ni prispevalo k pojasnjevanju razlik med skupinama.

Koeficient variable vedenjskih vzorcev je 0,340, kar pomeni, da odvisna spremenljivka le malo prispeva k razliki med skupinama. Centroid prve skupine je v pozitivnem, druge pa v negativnem polju. Razdalja med njima je majhna in znaša le 1,205 merskih enot. Na podlagi tega sklepamo, da je ugodno glasbeno družinsko okolje manj pomemben dejavnik pri oblikovanju pozitivnih vedenjskih vzorcev učencev.

Sklepne misli

Socialni razvoj osebnosti je povezan z različnimi dejavniki: dednostjo, okoljem, samodejavnostjo, socialnim okoljem, izobrazbo, šolskimi spodbudami itd. Za posplošitev rezultatov raziskave bi morali proučevati povezanost socialnega razvoja z vsemi dejavniki, toda nas je zanimal v raziskavi le psihosocialni razvoj primorskih devetošolcev (z vidika njihovega socialnega statusa v šolskem okolju, osebnostnih socialnih lastnosti in poznavanju ter uporabi pozitivnih vedenjskih vzorcev v komunikaciji s sošolci in učitelji) v povezavi z glasbenimi

aktivnostmi (učenje igranja na glasbeni inštrument, petje v pevskem zboru, sodelovanje v instrumentalnih ali plesnih skupinah) ter glasbi naklonjeno družinsko klimo (otroci pojejo ali obiskujejo glasbene prireditve s starši).

Rezultati raziskave so potrdili naša predvidevanja, da je psihosocialni razvoj učencev pomembno povezan z njihovimi glasbenimi aktivnostmi in glasbenim spodbudnim družinskim okoljem z vidika socialnega statusa učencev v šolskem okolju, osebnostnih socialnih lastnostih in v poznavanju ter uporabi pozitivnih vedenjskih vzorcev v komunikaciji s sošolci in učitelji.

Učenci, ki so se učili igranja na glasbeni inštrument, peli v pevskem zboru ali sodelovali v instrumentalnih skupinah, imajo v povprečju višji socialni status v razredu. Večkrat se pojavljajo v vlogi vodje. V povprečju imajo več pozitivnih osebnostno socialnih lastnosti v primerjavi s skupino glasbeno neaktivnih učencev. Delujejo povezovalno, čustveno in ohranjajo odnose med sovrstniki. Rezultati raziskave nam tudi povedo, da je med anketiranci, ki se z glasbo ne ukvarjajo, pomembno več razdiralnih otrok, izključenih iz skupine vrstnikov, zadržanih in neopaženih ter individualistov.

Med devetošolci, ki se z glasbo aktivno ukvarjajo, je pomembno večji delež učencev, ki poznajo in dosledno uporabljajo temeljna načela vljudnega pogovarjanja. Predvidevamo, da si učenci pri glasbenih aktivnostih, ki se dogajajo v skupinah ali potekajo v obliki individualnega glasbenega učenja, oblikujejo pozitivne vedenjske vzorce. Pri skupnem igranju ali petju morajo za uspešni glasbeni nastop sinhrono delovati vsi člani skupine, posameznik mora upoštevati želje in pričakovanja vodje in članov skupine, istočasno pa mora glede na svoje sposobnosti prispevati k uspešnemu nastopu, kar od njega pričakujejo člani ansambla pa tudi poslušalci. Pri individualnem glasbenem učenju ali nastopanju pa mora „komunicirati“ s skladbo, zadovoljiti glasbene želje učitelja ali pričakovanja poslušalcev.

Rezultati potrjujejo tudi, da je med devetošolci, ki so sodelovali v tej raziskavi in ki živijo v glasbi naklonjeni družini ter se z glasbo aktivno ukvarjajo, pomembno večji delež učencev, ki poznajo in dosledno uporabljajo temeljna načela vljudnega pogovarjanja ter imajo oblikovane pozitivne vedenjske vzorce v primerjavi s skupino učencev, ki s svojimi starši ne pojejo, ne obiskujejo glasbenih prireditev.

Pričakujemo, da bodo rezultati naše raziskave prispevali k vključevanju glasbe kot sredstva pri razvijanju psihosocialnih sposobnosti, spretnosti, navad in veščin. Razvite psihosocialne sposobnosti, spretnosti, navade in veščine so namreč zelo pomembne za večjo uspešnost posameznika, boljši socialni status in srečnejše življenje.

Viri in literatura

- Campbell, Don G. (2004). *Mozart za otroke: prebujanje otrokove ustvarjalnosti in mišljenja s pomočjo glasbe*. Ljubljana: Tangram.
- Čebulc, M. (2009). *Glasbeno udejstvovanje ter koncentracija in dosežki učencev*. Ljubljana: doktorska disertacija.
- Černetič, M., *Vpliv glasbe na naša čustva*. Dostopno na <http://www.utrip.net/arhiv/html/apr02/23.htm> (15. 10. 2004).
- Denac, O. (2002). *Glasba pri celostnem razvoju otrokove osebnosti*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Erikson, E. H. (1968). *Childhood and Society*. New York: Norton.
- Gardner, H. (1989). *Frames of mind – The theory of multiple intelligences*. New York: Basic Books.
- Goleman, D. (1995). *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ*. New York: Bantam Books.
- Goleman, D. (2006). *Social Intelligence. New Science of Social Relationships*. New York: Bantam Books.
- Gunther Bastian, H. (1998). *Vpliv intenzivne glasbene vzgoje na razvoj otrok. Glasba v šoli*, št. 3–4. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Habe, K. (2006). *Vpliv Mozartove glasbe na umske sposobnosti. Delo*, 2. 2. 2006.
- Jaušovec, N. (2012). *Kje v možganih se skriva inteligentnost?* Dostopno na www.youtube.com/watch?v=JfCOnqotB9A (12. 1. 2014).
- Kopačin, B. (2011). *Povezava med glasbenim učenjem, inteligentnostjo in uspešnostjo pri pouku od četrtega do osmega razreda osnovne šole*. Doktorska disertacija, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
- Maslow, A. H. (1962). *Motivation and Personality*, Harper Collins, 3rd. ed., New York, 1987; v prevodu starejše edicije: Maslow, A. H.: *Motivacija i ličnost*, Beograd: Nolit.
- Musek, J. (2005). *Psihološke dimenzije osebnosti*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za psihologijo.
- Musek, J. in Pečjak, V. (1995). *Psihologija*. Ljubljana: Educy.
- Oblak, B. (1995). *Kje so korenine, ki zavirajo boljšo perspektivo glasbene vzgoje in kako je z glasbeno vzgojo danes*. v: *Glasbeno-pedagoški zbornik Akademije za glasbo v Ljubljani*. Zvezek 1. Ljubljana: Univerza v Ljubljani. Akademija za glasbo. Oddelek za glasbeno pedagogiko, str. 49–61.
- Pečjak, S. in Košir, K. (2002). *Poglavja iz pedagoške psihologije: izbrane teme*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za psihologijo.
- Pirtošek, Z. (2011). *Molk Mauricea Ravela – možgani in glasba*. Dostopno na www.youtube.com/watch?v=O3X-XCinzvQ (12. 1. 2014).
- Sicherl-Kafol, B. (2001). *Celostna glasbena vzgoja*. Ljubljana: Debora.
- Slosar, M. (1995). *Dejavniki uspešnosti razrednih učiteljev pri glasbeni vzgoji na razredni stopnji osnovne šole*. Doktorska disertacija, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Akademija za glasbo.
- Slosar, M. (2002). *Pomen glasbene vzgoje in vloga nacionalnih preizkusov znanja pri tem. Vzgoja in izobraževanje*, št. 2, letnik XXXIII.
- Zupančič, M., Kavčič, T. (2007). *Otroci od vrtca do šole: razvoj osebnosti in socialnega vedenja ter učna uspešnost prvošolcev*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.